

Hygien i förskolan 2009

Nationellt tillsynsprojekt

Information och tillsyn
om hygien och smittskydd i förskolan

RAPPORT 2009-3

Nationellt tillsynsprojekt 2009

Projektets mål

Barn som går på förskola har mer infektioner, framförallt luftvägsinfektioner, än barn som vistas hemma, enligt Socialstyrelsen. Av luftvägsinfektionerna kan 20-30 procent knytas till förskolevistelsen i sig. Spridningen av infektioner i småbarnsgrupper går inte att undvika helt, men kunskap om smittvägar och sätt att bryta dem kan till viss del minska risken för smittspridning inom en barngrupp i förskolan.

Med projektet vill Socialstyrelsen förebygga och minska smittspridningen i förskolorna genom förbättrad egenkontroll enligt miljöbalken. Målet är att projektet ska leda till ökade kunskaper:

- om hygien och smittskydd hos kommunens miljöinspektörer
- för miljökontoren om förskolornas egenkontroll enligt miljöbalken
- om hygien och smittskydd på förskolorna

Socialstyrelsen vill också få en samlad bild av hur arbetet med hygienrutiner och egenkontroll fungerar på landets förskolor.

Vägledningsmaterial och tillsynsformulär har tagits fram av Socialstyrelsen, som också vägleder med tips och svar på frågor under projektets gång. Projektet pågår under hela 2009.

Tillsyn och avgränsningar i projektet

Tillsynen i projektet utgår från Miljöbalken. Projektet fokuserar därför på förskolans ansvar för egenkontroll vad gäller hygien och smittskydd, samt övergripande om städning. Tillsyn enligt Smittskydds- och Livsmedelslagstiftningen ingår alltså inte i projektet. Det är dock svårt att dra den exakta gränsen mellan smittskyddstillsynen enligt Smittskyddslagstiftningen och Miljöbalken. Tillsynen överlappar de olika lagstiftningarna och det kan vara nödvändigt med samarbete.

Familjedaghem, öppna förskolor, fritidshem och förskoleklasser ingår inte i projektet.

Sammanställning av resultat

Miljökontoret har redovisat resultaten från besökta förskolor på särskild webbenkät, framtagen av Socialstyrelsen. Delar av resultaten sammanställs också i denna rapport. Socialstyrelsen sammanställer resultaten från alla landets förskolor som redovisats i projektet. Det ger en övergripande, nationell bild av hur arbetet med hygienrutiner och egenkontroll fungerar på landets förskolor. Resultaten sammanställs under våren 2010.

Denna rapport har sammanställts av miljö- och hälsoskyddsinspektör Jenny Eriksson (0415-183 14) på miljökontoret i Hörby.

Omslag: Högst upp Regnbågens förskola, till vänster Östanvindens förskola, till höger Junibackens förskola.

Om hygien i förskolan — från Socialstyrelsens vägledningsmaterial

Barn behöver tvätta händerna t ex efter toalettbesök, före måltid och medverkan vid bakning/matlagning, efter utevistelse och efter att barnet snutit sig. Det är lämpligt att låta barnen tvätta händerna under vuxens uppsikt. På blöjbarn tvättas händerna efter blöjbyte.

Personalen bör tvätta händerna efter toalettbesök och blöjbyte eller hjälp vid barns toalettbesök, före måltid och dukning, matlagning/bakning, efter utevistelse och när man snutit sig eller hjälpt ett barn snyta sig.

Engångshandskar behövs vid blöjbyte, kontakt med kräkningar, diarré och blod, vid städning av hygienutrymmen och vid utbrott av smitta.

Rutiner för blöjbyte:

- Utförs på skötbord med avtorkningsbar dyna och engångsunderlägg
- Handfat och rinnande vatten behöver finnas i skötrummet
- Engångshandskar används
- Barnen tvättas och torkas med engångstvättlappar
- Dynan torkas av med ytdesinfektion efter varje blöjbyte
- Blöjorna kastas i hink med lock som står oåtkomlig för barnen
- Handdesinfektion behöver utföras efter att skyddshandskar tagits av och slängts
- Skötbord inklusive tvätthö behöver rengöras med rengöringsmedel varje dag

Vattenlek i baljor och små bassänger är olämpligt ur smittskyddssynpunkt. Vattenspridare är att föredra. Nappar förvaras så att barnen inte kommer åt varandras nappar.

Rutiner vid utbrott av smitta som stämts av med Vårdcentralen eller Smittskyddsenheten på landstinget behöver finnas på förskolan.

Om städning i förskolan — från Socialstyrelsens vägledningsmaterial

Socialstyrelsen rekommenderar några generella hållpunkter gällande städning i förskolor:

- Städning behöver utföras dagligen
- Hygienutrymmen och andra särskilt belastade miljöer behöver städas dagligen eller flera gånger dagligen
- Det är viktigt att städningen omfattar ytor som man ofta tar på med händerna, t ex handtag, lysknappar mm
- Städrutinerna behöver också omfatta stoppade möbler och textilier
- Leksaker behöver tvättas/rengöras regelbundet
- Storstädning behöver utföras återkommande under året
- Städfförrådet behöver städas regelbundet
- Vid utbrott av smitta kan det bli aktuellt att höja nivån på städningen

Städutrustningen förvaras och hanteras bäst i ett låsbart frånluftsventilerat utrymme med tappställe för kallt och varmt vatten och utslagsvask. Då det i fuktig miljö finns risk för tillväxt och spridning av mikroorganismer är det viktigt att använd utrustning förvaras så att den kan torka. Det är också viktigt att moppar och torkdukar som använts i hygienutrymmen inte används i andra rum.

Tillsyn inom hygien och smittskydd på förskolorna i Hörby 2009

Samtliga kommunens 13 förskolor, 10 kommunala och 3 privata, besöktes under april månad. Vid besöken gicks frågorna i Socialstyrelsens tillsynsformulär igenom tillsammans med bitr. rektor och/eller ansvarig på förskolan. Formuläret finns i bilaga 1. Tillsynsformuläret innehåller 41 frågor om kunskap om egenkontrollkravet, barnens och personalens handhygien, rutiner vid blöjbyten och skötrum samt städning.

Sist i tillsynsformuläret ska miljökontoret göra en bedömning av om förskolans arbete med hygien och smittskydd motsvarar miljöbalkens krav. Enligt Socialstyrelsens vägledning kan en förskola anses uppfylla kravet på egenkontroll enligt Miljöbalken även om mindre avvikelser i dokumentation eller brister i det praktiska arbetet upptäcktes vid besöket.

Efter besöken på förskolorna redovisades resultaten i Socialstyrelsens webbenkät. Inspektionsrapporter sammanställdes också med råd om eventuella områden man behöver arbeta vidare med, gällande hygien och smittskydd, inom egenkontrollen.

Resultat

I tabell 1 nedan redovisas hur många förskolor som hade skriftliga respektive muntliga rutiner för handhygien, blöjbyten och städning vid besöken.

Övergripande dokumentation över egenkontrollen	Rutiner för barnens handhygien		Rutiner för personalens handhygien		Rutiner för blöjbyten		Skriftliga rutiner för städning
	Skriftliga	Muntliga	Skriftliga	Muntliga	Skriftliga	Muntliga	
Samtliga		13	2	11	4	9	Samtliga

Tabell 1. Skriftliga rutiner och dokumentation

Vid frågeställningar kring det praktiska arbetet upptäcktes en del brister vid besöken. I tillsynsformuläret skulle frågorna kring arbetssätt besvaras med Alltid, Ofta, Sällan eller Aldrig. Ej aktuellt fanns också som ett alternativ för vissa frågor. Nedan redovisas en del av frågeställningarna och hur många förskolor som använder ett visst arbetssätt.

Barnens handhygien

Fråga 6 i tillsynsformuläret — När tvättar barnen händer/tvättas barnens händer?

	Alltid (100%)	Ofta (>50%)	Sällan (<50%)	Aldrig (0%)	Ej aktuellt
Efter blöjbyte					13
Efter toalettbesök	10	3			
Före bakning/matlagning	13				
Före dukning/servering	9	3	1		
Före måltid	13				
Efter utomhusvistelse	10	3			
Efter att barnen snutit sig	3	5	5		

Fråga 7 och 8 i tillsynsformuläret — Vad används vid handtvätt och handtorkning?

	Alltid (100%)	Ofta (>50%)	Sällan (<50%)	Aldrig (0%)
Enbart vatten			6	7
Fast tvål och vatten		1		12
Flytande tvål och vatten	7	6		
Gemensam textilhandduk				13
Personlig textilhandduk	1	4		8
Engångshandduk	8	2	2	1
Varmluftstork				13

Personalens handhygien

Fråga 12 i tillsynsformuläret — När tvättar personalen händerna?

	Alltid (100%)	Ofta (>50%)	Sällan (<50%)	Aldrig (0%)	Ej aktuellt
Efter toalettbesök	13				
Före måltid	13				
Före bakning/matlagning	13				
Före dukning/servering	11	1	1		
Efter utomhusvistelse	11	2			
När man snutit barn	6	7			
När man snutit sig själv	5	8			
Efter hjälp vid barns toalettbesök	13				
Efter blöjbyte	13				

Fråga 13 och 14 i tillsynsformuläret — Vad används vid handtvätt och handtorkning?

	Alltid (100%)	Ofta (>50%)	Sällan (<50%)	Aldrig (0%)
Enbart vatten				13
Fast tvål och vatten				13
Flytande tvål och vatten	13			
Gemensam textilhandduk		1		12
Personlig textilhandduk	1	2	1	9
Engångshandduk	8	3	1	1
Varmluftstork				13

Fråga 15 i tillsynsformuläret — När använder personalen handsprit?

	Alltid (100%)	Ofta (>50%)	Sällan (<50%)	Aldrig (0%)	Ej aktuellt
Efter toalettbesök	2	5	6		
Före måltid		4	9		
Före bakning/matlagning		3	8	2	
Före dukning/servering		3	8	2	
Efter utomhusvistelse		3	8	2	
När man snutit barn		6	7		
När man snutit sig själv		6	7		
Efter hjälp vid barns toalettbesök	4	8	1		
Efter blöjbyte	6	6	1		

Fråga 16 i tillsynsformuläret — När använder personalen engångshandskar?

	Alltid (100%)	Ofta (>50%)	Sällan (<50%)	Aldrig (0%)
Vid hjälp vid barns toalettbesök	6	5	1	1
Vid kontakt med kräkningar	12		1	
Vid kontakt med diarré	11	2		
Vid kontakt med blod	9	1	2	1
Vid blöjbyte	9	4		

Blöjbyten/skötrum

Fråga 20-25 i tillsynsformuläret

	Ja	Nej	Vet ej
Handfat med rinnande vatten i samtliga skötrum	13		
Textila underlägg förekommer på skötbord vid blöjbyte	6	7	
Nya engångsunderlägg används alltid vid blöjbyten	11	2	
Skötbordsmadrassens yta är lätt avtorkbar i samtliga skötrum	13		
Sophink med lock för använda blöjor finns i samtliga skötrum	12	1	
Desinfektion av skötbordsytan utförs efter varje blöjbyte	4	8	1

Städning

Fråga 27-31 i tillsynsformuläret

	Ja	Nej
Särskilt städförråd finns	13	
Städförrådet är frånluftsventilerat	12	1
Utslagsvask finns i städförrådet	12	1
Tappkran för kallt och varmt vatten finns i städförrådet	13	
Rengöring av leksaker ingår i städrutinerna	13	

Samtliga 13 förskolor bedöms uppfylla kravet på egenkontroll enligt Miljöbalken gällande hygien och smittskydd, även om en del brister i dokumentation och i det praktiska arbetet upptäcktes. Vid besöket diskuterades de brister som upptäcktes och förskolorna kommer att arbeta med att förbättra vissa rutiner och dokumentation samt arbetssätt kring hygien och smittskydd.

Uppföljning

Vid kommande inspektioner på förskolorna, samt vid den årliga rapporteringen, kommer arbetet med hygien och smittskydd att följas upp som en del i egenkontrollen enligt Miljöbalken.

Socialstyrelsen kommer i början av 2010 skicka ut en webbenkät till de miljöförvaltningar som deltagit i projektet. Enkäten är en del av Socialstyrelsens uppföljning och utvärdering av projektet.

